نگاه جامعه جهانی به جانبازان شیمیایی در گفت‌وگوی «جوان» با دبیر کل جمعیت حمایت از مصدومان شیمیایی

شنیده شدن صدای مظلومیت جانبازان شیمیایی نیاز به همیاری ملی دارد

■ احمد محمدتبریزی

ایران در هشت سال دفاع مقدس بارها توسط رژیم بعث عراق مورد تهاجم سلاح‌های شیمیایی قرار گرفت. استفاده از این سلاح‌های شیمیایی از جنگ جهانی اول به این سو ممنوع بوده ولی صدام بدون توجه به قوانین بین‌المللی و با حمایت کشورهای شرقی و غربی بمب‌های ممنوعه شیمیایی را بر سر مردم نظامی و غیرنظامی ریخت. بمباران شیمیایی سردشت و حلبچه اوج ناجوانمردی و وحشی‌گری بعثی‌ها را نشان می‌دهد. با گذشت سه دهه از پایان جنگ، ایران هنوز نتوانسته در مجامع بین‌المللی مظلومیتش را ثابت کند و غرامت جانبازان و شهدای شیمیایی را بگیرد. سیدکمال لوح‌موسوی از جانبازان شیمیایی با تأسیس جمعیت حمایت از مصدومان شیمیایی به دنبال نشان دادن مظلومیت جانبازان شیمیایی و احقاق حق‌شان است. لوح‌موسوی در گفت‌وگو با «جوان» از موانع و سختی‌های راهی که در پیش دارد، می‌گوید.

هشتم تیر روز مبارزه با سلاح‌های شیمیایی و میکروبی نامگذاری شده و کشورمان آسیب‌های زیادی از این سلاح‌ها دیده است. رژیم بعث حمله با سلاح‌های شیمیایی را از چه زمانی شروع کرد؟

سردشت در تاریخ هفتم تیر ۱۳۶۶ بمباران شیمیایی شد و به خاطر اینکه در تقویم با سالروز شهادت شهید بهشتی تداخل نداشته باشد روز هشتم تیر را روز مبارزه با سلاح‌های شیمیایی و میکروبی نامگذاری کردند. سال ۱۳۶۶ اواخر جنگ بود و بعثی‌ها می‌دانستند در جنگ دستاوردی نخواهند داشت و از طرفی هم چون در مقابله با ایران ناتوان بودند رو به استفاده از سلاح‌های شیمیایی آوردند. هرگاه صدام و سردمداران رژیم بعث عراق در جنگ به مرحله ناتوانی می‌رسیدند از این ابزار استفاده می‌کردند. در جزایر مجنون هم وقتی نتوانستند جزایر را از رزمندگان ایرانی پس بگیرند از سلاح‌های شیمیایی استفاده کردند. دو بار در سال‌های ۱۳۶۲ و ۱۳۶۳ از این سلاح‌ها استفاده کردند. البته دشمن از همان ابتدای جنگ از سلاح‌های شیمیایی استفاده می‌کرد و هر زمان که ناتوانی‌اش به اوج می‌رسید تعداد بمباران‌ها، نوع و روشش فرق می‌کرد و گسترده‌تر می‌شد. اوج گستردگی‌اش در والفجر ۸ و فتح فاو بود. رژیم بعث عراق از سلاح‌های شیمیایی زیادی استفاده کرد. سال ۱۳۶۶ که مصادف با اواخر جنگ می‌شد دشمن به شهرها و مناطق غیرنظامی هم حمله کرد و بمباران حلبچه و سردشت را انجام داد. آن زمان ما به مناطقی از داخل عراق نفوذ کرده بودیم و اکراد عراقی هم با ایران همکاری می‌کردند. رژیم بعث به خاطر همین به نسل‌کشی اکراد رو آورد. حلبچه به طور وسیعی بمباران شیمیایی شد و فقط ۵هزار نفر به خاطر همین بمباران از دنیا رفتند. در سردشت، در یک روز چهار بمب را به شهر زدند که دو بمب در مرکز شهر افتاد و افراد زیادی در آنجا شیمیایی شدند. در سردشت هم همین اتفاق افتاد و در یک روز بمباران انجام شد و بسیاری شهید و شیمیایی شدند. مردم هنوز از این حادثه رنج می‌برند. این حادثه نماد کل جریان است ولی کل اتفاق خیلی بزرگ‌تر از این یک روز است. در حمله به سردشت غیرنظامیان مورد تهاجم قرار گرفتند ولی تعداد جانبازان شیمیایی در جبهه‌ها یک صد و پنجاهم جانبازان شیمیایی است. طبق برآوردها ۸هزار نفر توسط گازهای شیمیایی آلوده شدند که عواقبش همچنان هم ادامه دارد و امروز حدود ۱۵۰۰ جانباز شیمیایی در این شهر وجود دارد. رژیم عراق چند روستا و بیمارستان را هم زده بود. خودم در بیمارستانی نزدیک اروند که مجروحان جنگی را درمان می‌کرد بستری بودم. عراق این بیمارستان را بمباران کرد و من آنجا شیمیایی شدم. در پروتکل‌های نظامی نباید به بیمارستان‌ها حمله‌ای صورت بگیرد و در هیچ جنگی به بیمارستان و مراکز درمانی حمله نمی‌کنند ولی عراق این موارد را نادیده گرفت و به بیمارستان‌ها هم حمله کرد. آنجا ما ۱۴۰ مجروح داشتیم که تعدادی شهید و تعدادی شیمیایی شدند. من به عنوان دبیر جمعیت حمایت از مصدومان شیمیایی در این چند سال به دنبال دفاع از مظلومیت جانبازان شیمیایی هستم. چند جمعیت دیگر هم مثل ما به دنبال انجام این کار هستند تا یک روز به نتیجه برسد.

در حال حاضر سازمان‌های مردم‌نهاد زیادی در این زمینه کار می‌کنند. وجود این جمعیت‌ها نتیجه‌های لازم را خواهد داد؟

الان بالای چند هزار انجمن و جمعیت در ایران درست شده که فقط تعدادی به دنبال اثبات حقانیت مردم ایران هستند. در کتاب آقای دکتر نیکخواه نوشته شده که یک میلیون نفر در ایران در معرض این آلودگی قرار گرفتند و درگیر هستند ولی کسانی که ثبت شده بالای ۱۰۰ هزار نفر هستند. این اتفاق بزرگی است و باید روی این موضوع کار شود. باید مظلومیت این جانبازان و شهدا را به دنیا اعلام کنیم. الان خیلی از جوانان و مردم ایران از شدت حادثه خبر ندارد. از سال ۱۹۲۵ به بعد استفاده از این سلاح‌ها در تمام دنیا ممنوع بود، یعنی بعد از جنگ جهانی اول از این سلاح‌های شیمیایی استفاده نمی‌شد. حتی در جنگ جهانی دوم هم استفاده نشد اما در جنگ ایران و عراق در دهه ۸۰ میلادی، رژیم بعث از این سلاح‌ها به طور گسترده استفاده کرد. غرب و شرق اجازه دادند صدام به این وسعت از سلاح‌های شیمیایی استفاده کند و چندین کشور غربی هم این سلاح‌ها را به او دادند. این خیلی مهم است. ما هنوز نتوانسته‌ایم این کشورها را محکوم کنیم. آنها برای هر چیزی ایران را محکوم می‌کنند ولی ما هنوز نتوانسته‌ایم بابت جنایت‌هایی که انجام داده‌اند محکوم‌شان کنیم. از فلسفه وجودی سازمان‌های مردم‌نهاد این است که از دادگاه‌های داخلی و بین‌المللی بخواهند از شرکت‌هایی که این سلاح‌ها را به رژیم وقت عراق فروختند شکایت صورت بگیرد. به هر حال باید مظلومیت ایران ثبت جهانی شود. فردا این اعداد و ارقام را شاید دیگر کسی قبول نکند. همین امروز بسیاری از جانبازان شیمیایی از دنیا رفته‌اند و دیگر چطور می‌توان سند و مدرک‌شان را جمع و جور کرد. یکی از کارهای زمین مانده این است که در دیوان عالی حقوق بشر از این کشورها شکایت کنیم و حق‌مان را بگیریم.

> از سال ۱۹۲۵ به بعد استفاده از این سلاح‌ها در تمام دنیا ممنوع بود، یعنی بعد از جنگ جهانی اول از این سلاح‌های شیمیایی استفاده نمی‌شد. حتی در جنگ جهانی دوم هم استفاده نشد اما در جنگ ایران و عراق در دهه ۸۰ میلادی، رژیم بعث از این سلاح‌ها به طور گسترده استفاده کرد. غرب و شرق اجازه دادند صدام به این وسعت از سلاح‌های شیمیایی استفاده کند و چندین کشور غربی هم این سلاح‌ها را به او دادند

بالاخره چه زمانی قرار است این اتفاق بیفتد؟

امسال به نمایندگی از چند تشکل، شکایتی را به معاونت حقوقی، قضایی و بین‌الملل قوه قضاییه نوشتیم. چند جلسه هم برگزار کردیم که امسال همه وارد کار شوند. در قوه قضاییه باید این موضوع دنبال شود. بارها و بارها به عناوین مختلف و بدون دلیل ایران را از نظر حقوق بشری محکوم کرده‌اند ولی ایران نتوانسته این ظلم‌ها مثل جنایت‌های بعثی‌ها را محکوم کند. قوه قضاییه باید به نمایندگی از جانبازان و شهدای شیمیایی از کشورهای هم‌پیمان صدام شکایت کند. این دفعه گفتیم ما خودمان خواهانیم که قوه قضاییه وارد این موضوع شود. از طرفی هم دولت و بنیاد شهید باید دنبال غرامت جانبازان شیمیایی باشند. باید غرامت رنج‌هایی که جانبازان در این سال‌ها کشیدند و هزینه و گرفتاری‌هایی که در زندگی‌شان دادند را بدهند. این هزینه‌ها را باید کشورهای تأمین‌کننده این سلاح‌ها و کشورهای حمایت‌کننده صدام بپردازند. قوه قضاییه و دولت موظفند بحث غرامت را دنبال کنند و حق‌مان را از این کشورها بگیرند. اگر غرامت هم نتوانیم بگیریم حداقل باید چنین جنایتی که در حق مردم ایران شده را اثبات کنیم. اثبات همین موضوع خیلی مهم است چون غربی‌ها منکر چنین کاری هستند. چند سال است در برنامه‌های سازمان منع سلاح‌های شیمیایی به عنوان نهاد مدنی ایران شرکت می‌کنیم و غرفه‌هایی دایر می‌کنیم و کشورهای غربی نمی‌خواهند ما را ببینند. چون می‌دانند اگر این راز فاش شود جنایت‌های آنان مشخص خواهد شد. کشورهای دیگر همدردی می‌کنند ولی کشورهای اروپایی نمی‌خواهند ما دیده شویم. آنجا بیانیه می‌خوانیم ولی اثبات جرم نیاز به خیلی از کارهای حقوقی و قضایی دارد که تا الان صورت نگرفته است. یکی از بحث‌های مدنظر ایجاد مستندات تاریخی است. متأسفانه حمایت لازم را نداریم. سیستم‌هایی که موظفند این کار را بکنند کار قابل توجهی را از نظر مستندسازی انجام نداده‌اند. تحقق این امر یک اجماع عمومی نیاز داد و ما جانبازان شیمیایی در میدان هستیم تا کارها انجام شود. باید این مستندسازی برای آیندگان اتفاق بیفتد و ما دانشنامه را ایجاد کنیم.

الان این کارها شروع شده است؟

ما طرح‌ها و افرادمان آماده است ولی متأسفانه منابع لازم را برای شروع نداریم. الان در کشور ما یادمان ملی شهدای شیمیایی نداریم. حالا با شهرداری تهران در حال مذاکره هستیم تا چنین کاری انجام شود. شهدای شیمیایی در جای خاصی دفن نمی‌شوند که نمادی از مظلومیت‌شان باشد. هر ماه چند نفر از جانبازان شیمیایی شهید می‌شوند و باید اینها جای خاصی دفن شوند تا بتوان در به آنها آینده ادای احترام کرد. ما باید یک دانشنامه ملی از شهدا ایجاد کنیم و مستنداتش جمع‌آوری شود. باید پرونده‌های پزشکی جانبازان و شهدایی که می‌شود در مجامع بین‌المللی ارائه کرد را جمع‌آوری کرد. متأسفانه یک کار متمرکز ملی در این زمینه وجود ندارد. باید برای جانبازانی که زنده‌اند مرکز توانبخشی و شبکه سلامت درست کنیم. باید درمانگاه و بیمارستان ویژه داشته باشند. ثبت خاطرات و مستندات پزشکی جانبازان برای معرفی در جامعه خیلی اهمیت دارد. جانبازان در سازمان‌های بین‌المللی باید حضور یابند. باید کارهای زیادی در این زمینه انجام شود. جانبازان شیمیایی در حال رنج کشیدن هستند و باید با مدیریت صحیح رنج جانبازان را کم کنیم. جانبازان شیمیایی مظلومند و کمتر گله و شکایت می‌کنند. باید منابعی برای برنامه‌ها گذاشته شود و بعد جانبازان خودجوش این برنامه‌ها را دنبال کنند. سیستم دولتی تا حالا چنین کاری نکرده است. سازمان‌های مردم‌نهاد این ظرفیت را دارند تا یک‌سری کارها را انجام دهند. ما منابع زیادی در اختیار نداریم. الان سایتی که در اختیار داریم برای ادامه کارهایش بودجه نداریم. متأسفانه از نظر رسانه و مسائل دیگر پشتیبانی جدی از ما نمی‌شود. حداقل یک‌سری کارها را به خودمان واگذار کنند.

پس با این وضعیت نباید انتظار کار خاصی داشت؟

حضور بچه‌ها در مجامع بین‌المللی قوی‌تر شده و NGO ها فعال‌تر شده است. ارتباط با دولت و قوه قضاییه بهتر شده ولی این تحرکات به اندازه نیازها نیست. چون با گذشت عمر و زمان بچه‌ها از بین می‌روند. این زمان با این تحرک متناسب نیست. باید تمام کارها در زمینه جانبازان و شهدای شیمیایی را ظرف پنج سال تمام کنیم. این‌طور کار کردن فایده ندارد و هر روز تعدادی از جانبازان شیمیایی از دنیا می‌روند.

در حال حاضر امید به انجام چه کارهایی دارید؟

بنیاد شهید کارهای مطالعات حقوقی را چند سال پیش شروع کرد ولی مدتی کارها را رها کرد و دوباره در یک سال اخیر شروع کرده است. با این حال این کارها با یک کار ملی خیلی محدود است. مثلاً نمی‌آیند قوه قضاییه و سازمان‌ها را درگیر کنند و کارها در حد همان سازمان می‌ماند. بعد رئیس یک دوره بنیاد به این موضوع توجه می‌کند و دیگری توجه نمی‌کند. بودجه‌ها معمولاً در مسائل روزمره خرج می‌شود. این مسائل چون خیلی جلوی چشم‌شان نیست مدام عقب می‌افتد و شما سال دیگر هم که زنگ بزنید این کندی کار باعث می‌شود فکر کنید کاری انجام نشده است.

با شهرداری درباره نماد و کارهای دیگر چه برنامه‌ای دارید؟

شهرداری در دوره قبلی کمی به این موضوع توجه کرد و موزه صلح راه افتاد. بچه‌های موزه صلح فعال هستند و این موزه برای کسانی که بخواهند اطلاعاتی در این زمینه کسب کنند، جای خوبی است. چند روز پیش با مسئول ایثارگران شهرداری راجع به نماد تهران جلسه داشتیم و ایشان هم موافقت کرد و قرار شد امسال به نتیجه برسیم. قرار است در جلسات بعدی نهایی‌اش کنیم. نماد سردشت از قدیم بود. آنجا در میدان سردشت یک نماد وجود دارد که فقط برای قربانیان سردشت است. ما یک نماد ملی برای همه جانبازان شیمیایی می‌خواهیم. این نماد قرار شده یکی در بهشت زهرا(س) و یکی هم جلوی بیمارستان ساسان داشته باشیم.

از همان دوران دفاع مقدس نمی‌توانستیم با فعالیت‌هایمان جلوی حملات مجدد دشمن را بگیریم؟

ما جانبازان شیمیایی را به کشورهای اروپایی و آسیایی برای معالجه می‌فرستادیم که هم درمان شوند و هم دنیا بفهمد چه بلایی سر مردم ایران می‌آید. می‌توان از پرونده پزشکی همین بچه‌ها در آلمان و ژاپن استفاده کرد. یکی اینکه ما تحریم بودیم و سیم‌خاردار هم به ما نمی‌فروختند و کارمان خیلی سخت بود. ضمن اینکه ابزارهای رسانه‌ای‌اش را نداشتیم. دکتر نیکخواه به کشورهای مختلفی برای خرید ماسک می‌رفت ولی ماسک نمی‌فروختند و از بازار سیاه ماسک شیمیایی تهیه می‌کرد. اوایل آسیب‌های زیادی دیدیم و به مرور مقاوم شدیم. کنار بیمارستان‌ها درمانگاه‌های شیمیایی زده شد تا آسیب‌ها کمتر شود. آمادگی‌مان به مرور زمان بیشتر شد. در جنگ کسی توقع کارهای بین‌المللی نداشت. بمباران شیمیایی ابزاری بود که صدام با آن می‌خواست افکار مردم را مختل کند و آنها را از جنگ بترساند و وادار به تسلیم‌شان کند. صدام در برنامه‌هایش می‌گفت از سلاح‌هایی استفاده می‌کنیم تا سرنوشت جنگ را تغییر دهیم. سرنوشت جنگ را عوض نکرد ولی آسیب‌های زیادی به مردم رساند.

دهه ۶۰ فعالیت‌های تبلیغاتی را انجام می‌دادیم؟

ما ابزار رسانه‌ای دستمان نبود. امپراتور رسانه‌ای غرب همان‌طور که الان تسلط دارد آن زمان تسلط بیشتری داشت. آن زمان قدرت رسانه‌ای ما کمتر بود و الان قوی‌تر شده‌ایم. رسانه‌های خارجی را دعوت می‌کردیم و از سازمان‌های بین‌المللی دعوت می‌کردند تا وضعیت مناطق شیمیایی را ببینند. همین اسنادی که الان وجود دارد از بازرسان سازمان ملل و کشورهای غیرمتخاصم است. همین‌ها برایمان سند شده است. چند بار نمایندگان سازمان ملل به ایران آمدند و آنها تأیید کردند و قطعنامه‌های بین‌المللی علیه صدام صادر شد. صدای رسانه‌های ما نسبت به رسانه‌های غربی خیلی کوتاه‌تر است. تعداد اخبار آنها هزاران برابر از ما بیشتر است و دنیا اخبار آنها را می‌بیند و می‌خواند. همین الان هم که دنیای آزاد اطلاعات است رسانه‌های ایران را در سیستم‌شان قطع می‌کنند. ما به خاطر نداشتن ارتباط عادلانه با کشورهای اروپایی اینها را مطرح نکردیم و جلویشان نایستادیم و این به ما آسیب زده است. رسانه رکن مهمی در آگاهی‌سازی است و می‌تواند جهت دفاع از بچه‌های شیمیایی کمک زیادی کند تا دیگر چنین اتفاقاتی در دنیا نیفتد. ما باید این بازدارندگی را در دنیا به وجود بیاوریم تا کسی جرأت تکرارش را نداشته باشد. الان ما به قدرت سلاح موشکی رسیده‌ایم، دیگر تهدید نمی‌شویم و دیگر از گزینه‌های میز خبری نیست. در حال حاضر ۹۷ درصد سلاح‌های شیمیایی دنیا از بین رفته و اجماع جهانی برایش وجود دارد. تنها چند کشور که از همه بیشتر مدعی هستند مثل امریکا و روسیه این سلاح‌ها را دارند. جز چند کشور که به قوانین منع گسترش سلاح‌های شیمیایی توجهی ندارند ۱۹۳ کشور دنیا تابعیت خودشان را جهت منع گسترش سلاح‌های شیمیایی اعلام کرده‌اند.

با وضعیت فعلی در صورت انسجام و برنامه می‌توان چه کارهایی انجام داد؟

ما برای همین در میدان هستیم چون فکر می‌کنیم می‌شود، و فقط به انسجام ملی نیاز دارد. ما خودمان جانباز شیمیایی هستیم و به میدان آمده‌ایم تا کارها انجام شود. در دنیا الان به عنوان NGO و آسیب‌دیدگان سلاح‌های شیمیایی صدایمان بیشتر شنیده می‌شود و همین کمک می‌کند صدایمان را به دنیا برسانیم. در سازمان‌های بین‌المللی جانبازان شیمیایی را معرفی کنیم تا حرف‌هایشان شنیده شود. الان به عنوان نهاد مدنی حرف‌مان قابل قبول‌تر است و فضای بهتری در اختیارمان قرار می‌دهند. باید به ما کمک کنند اسناد معتبری ارائه دهیم.

الان در دوران شیوع ویروس کرونا وضعیت برای جانبازان شیمیایی چگونه است؟

چند ماه است برنامه‌های حضوری و جمعی‌مان را تعطیل کرده‌ایم. به جانبازان توصیه کرده‌ایم از خانه بیرون نیایند. خودم چند ماه است کارهایم را از خانه انجام می‌دهم. جانبازان شیمیایی به شدت آسیب‌پذیر هستند و توصیه شده از خانه‌هایشان بیرون نیایند. در یک مناظره رادیویی به رئیس کمیسیون پزشکی بنیاد شهید گفتم جانبازان شیمیایی بالای ۵۰ درصد که بر اثر کرونا از دنیا می‌روند را شهید محسوب کنید. گفتند انجام می‌شود ولی نمی‌دانم تا چه حد اجرایی شود. این توصیه را کردیم و آقایان قبول کردند. جانبازان شیمیایی احتمال آسیب دیدن‌شان زیاد است و اگر شیمیایی نبودند احتمال زنده بودنش خیلی بیشتر بود.

جدول

طراح: علیرضا سجادی فر ■ شماره ۵۹۶۰

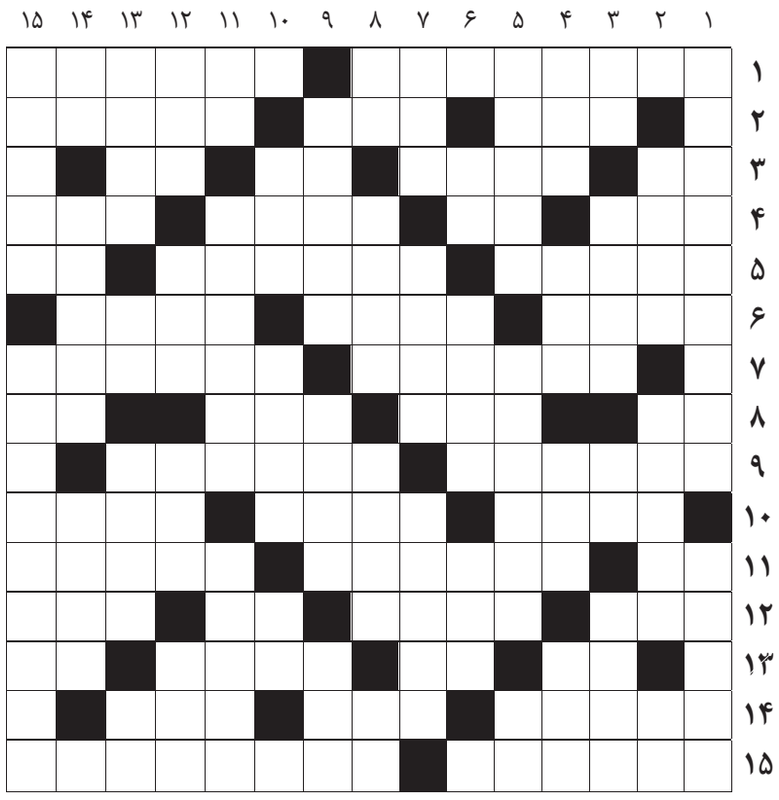

از راست به چپ

■ ۱- کشیش بزرگ- اصطلاحی در بوکس ■ ۲- کمان- نوه- جنگ معروف انگلیس و چین ■ ۳- حرف نفی عرب- دهمین حرف یونانی- حرف نازی‌ها- مرغ می‌رود ■ ۴- دستی- یار شیرازی- کاشف قاره امریکا- مخترع لگاریتم ■ ۵- نهایی- شادی‌آفرین- قطره ■ ۶- فالگیر- خالق ارژنگ- نوعی غذای فرنگی که در ایران هم پخت می‌شود ■ ۷- سرمربی چلسی- خانه‌اش از آثار تاریخی نایین است ■ ۸- تصدیق انگلیسی- نظم و ترتیب- سوغات کرمانشاه- پوزه ■ ۹- از حرکات ورزش بوکس- باقلوا ■ ۱۰- خدایا- پیمانه- گلابی ■ ۱۱- کلاه الف- قطر داخلی دهانه لوله تفنگ- جداکننده حق و باطل ■ ۱۲- پهلوان- سرسری- صندلی فرنگی- پول رومانی ■ ۱۳- صورت- قیمت بازاری- کیسه‌کش حمام- گیاه مرداب ■ ۱۴- سیستمی برای ضبط صدا- دستاویز- دم و بازدم ■ ۱۵- ورزشگاه تیم یوونتوس- نوعی مار بزرگ

از بالا به پایین

■ ۱- ایالتی در امریکا- دارای تعداد زیاد ■ ۲- سفره چرمی- بامدادان- خاندان ■ ۳- بندگی- سردار- علامت مفعول- آقا و سرور ■ ۴- آلت بافندگی- سوره بقره با این آیه شروع می‌شود- بلدرچین- شتر ■ ۵- نگهبان چماقدار درهای قدیم- نوعی سکه قدیمی معادل ده شاهی- پیپ بی‌سر ■ ۶- فنی در کشتی- بهترین جایگزین برای کسانی که به مصرف شیر حساسیت دارند- پوست درخت خرما ■ ۷- خمیازه- هشتادوششمین سورهٔ قرآن کریم- شیمی قدیمی‌ها ■ ۸- عضوی در صورت- اسب حنایی رنگ- کشور بحران‌زده شمال افریقا- حرف فاصله ■ ۹- میوه‌ای شیرین- سبد بزرگ میوه- فرومایه ■ ۱۰- چاق- جورچین- همراه خل ■ ۱۱- اسب تبریزی- نازکی و لطافت- مادر فریدون در روایت شاهنامه ■ ۱۲- مرکز استان البرز- سرمایه بدن- آتش- شبیه ■ ۱۳- از نام‌های خدا به معنای قاضی- کمربند طبی- امپراتور بیزانس- آفت گیاهی ■ ۱۴- یک و یک- ستاره پیشین پرسپولیس- نوعی طلاق ■ ۱۵- نوشتن- تیم فوتبالی در انگلیس

جدول سودوکو

ارقام ۱ تا ۹ را طوری قرار دهید که در هر ردیف، ستون و مربع‌های کوچک سه در سه فقط یک بار به کار روند.

				۲	۸			
۶		۴	۷					
		۸				۹	۲	
۹		۶					۵	
						۷	۸	۳
				۱	۳			
۱	۵							
			۸		۲	۳		
						۲	۷	

جدول کلمات متقاطع
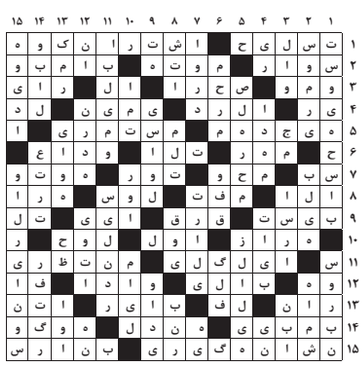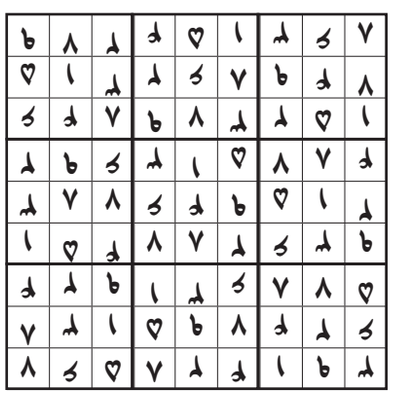
پاسخ جدول شماره ۵۹۵۹